

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 50.

Tisdagen den 4 maj.

Kl. 2,30 e. m.

§ 1.

Herr t a l m a n n e n öppnade sammanträdet med följande ord: Mina herrar! Verklig landssorg råder i vårt land sedan förliden lördag, då Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan rycktes bort av döden. Säl- lan om ens någonsin har väl makens, barnens och de anhörigas sorg delats i så vidsträckta kretsar av vårt folk som nu. Oväntat och över- raskande hastigt skedde hennes bortgång, och budskapet därom har spritt stark förstämning i landet. Endast minnet är nu kvar. Men det är ett stort och vackert minne. Det är minnet av en kvinna, som spritt sol och ljus och liv i sin omgivning och som genom sina gärningar satt stora och vackra tankar i handling i vida kretsar. Det är därför jag är viss om, att jag har alla kammarens ledamöter med mig, då jag härmed förklarar, att andra kammaren på det djupaste deltagar i den sorg och den saknad, som har drabbat make, barn och anhöriga ge- nom Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessans bortgång.

Ordet begärdes härefter av

Herr v i c e t a l m a n n e n, som yttrade: Herr talmannen har sä- kerligen givit ett uttryck åt allas våra känslor i de ord, som han nyss uttalade, och i anslutning härtill, hemställer jag, att kammaren ville besluta uppdraga åt talmannen att till Hans Maj:t Konungen, Hennes Maj:t Drottningen och Hans Kungl. Höghet Kronprinsen frambära hela kammarens djupt kända och varma deltagande i den svåra sorg, som så hårt drabbat dem.

Kammaren, vars ledamöter stående åhört herr talmannens och herr vice talmannens anföranden, biföll den av herr vice talmannen gjorda hemställan.

§ 2.

Justerades protokollen för den 27 och den 28 nästlidna april.

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 50.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtaden nr 86—106, första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2, bevillningsutskottets betänkanden nr 27—29, bankoutskottets utlåtande nr 46, första lagutskottets memorial nr 30 och utlåtanden nr 32 och 33 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 12.

§ 4.

Herr talmannen gav härpå ordet till herr vice talmannen, som yttrade: Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att först bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan till morgondagens plenum må uppföras första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1 och första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 2 i nu nämnd ordning.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

Ang.
förhindrande
av viss ten-
dens i under-
visningen vid
statsunder-
stödda skolor.

Till avgörande förelåg först andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förhindrande av viss tendens i undervisningen vid statsunderstödda skolor.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 274, hade herr *Hage m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, på vilket sätt åtgärder skulle kunna vidtagas till förhindrande av att undervisningen särskilt i historia och samhällskunskap i statsunderstödda skolor, bl. a. genom användande av olämpliga läroböcker, bedreves i nationalistisk eller krigsförhäriligande anda eller med sådan tendens, att i undervisningen insmöges agitation för vissa samhällsåskådningar och mot andra, samt för riksdagen — om så befunnes behöfligt — framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Berglund*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att i den mån så icke skett i undervisningsplanerna för statens och de statsunderstödda skolorna måtte intagas bestämmelser med krav dels på att historieundervisningen icke finge bedrivas i nationalistisk eller krigsförhäriligande anda och att i densamma icke finge insmygas agitation för vissa samhällsåskådningar och mot andra samt dels på objektivitet i de vid denna undervisning använda läroböckerna.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr H age: Jag skall be att i korthet få yrka bifall till den reservation, som inom utskottet har avgivits av herr Berglund.

Utskottet har visserligen sökt göra gällande, att det yrkande, som jag har framfört, nu har blivit uppfyllt på det sätt, att det har kommit till bestämmelser i den nya folkskolestadgan, som äro sådana, att det icke längre finnes anledning att yrka bifall till motionen. Emellertid vill jag påpeka, att innehållet i den utgivna folkskolestadgan icke är sådant, att det täcker fullständigt, vad motionen påyrkar. Jag har, som även framgår av utskottsutlåtandet, påyrkat, att det skulle sättas stopp för det första för bedrivande av nationalistisk och krigsförhålligande undervisning i undervisningsanstalterna. Det kravet har i viss mån blivit uppfyllt därigenom, att i denna folkskolestadga föreskrives, att sådan agitation icke får bedrivas. Men samtidigt kan man konstatera det förhållandet, att denna stadga omfattar ju endast folkskolorna, varav följer, att det finnes ingen bestämmelse mot bedrivande av sådan agitation i vad det gäller andra läroanstalter. Utskottet säger visserligen, att man hoppas, att det blir åtgjort någonting även för *den* saken. Men som sagt, därom finnes ännu ingen bestämmelse.

*Anj.
förhållande
av viss ten-
dens i under-
visningen vid
statsunder-
stödda skolor.*

(Forts.)

Men jag har även påyrkat någonting annat. Jag har icke blott påyrkat, att man skulle sätta stopp för denna nationalistiska och krigsförhålligande agitation, utan jag har även påyrkat, att det icke skulle tillåtas, att man insmyger agitation dels i läroböcker och dels i undervisningen för en viss samhällsåskådning mot andra. Beträffande denna andra del av mitt yrkande vågar jag påstå, att det icke har åstadkommit någonting för att förhindra detta, ty därom finnes ingenting föreskrivit i denna folkskolestadga. Utan såvitt jag kan förstå, kan fortfarande både en lärare i undervisningen och även en läroboksförfattare göra gällande sin speciella uppfattning t. ex. med avseende på en nationalekonomisk fråga, när han skildrar de nuvarande samfundsförhållandena i slutet av en lärobok i historia. När han t. ex. kommer in på socialismen, finns det ingenting, som hindrar honom att skriva på följande sätt: »Under senare tider har det uppkommit en nationalekonomisk åskådning, som grundar sig på den uppfattningen, att staten eller det allmänna bör övertaga produktionsmedlen. Men, »kan han fortsätta, »det är helt naturligt och givet, att detta skulle slå ned produktiviteten, och det är helt naturligt, att för ett framåtskridande fordras det, att den privata företagsamheten får vara bestämmande i samhället.» Det finns ingenting, som hindrar, att en, som skriver en lärobok i historia, eller en, som undervisar, undervisar på det sättet och skriver på det sättet i sin lärobok. Det har också inträffat, att man gjort på det sättet. Jag menar alltså, att det borde åstadkommas sådana bestämmelser, som stadga, att undervisningen i sådana samhällsfrågor skulle vara endast rent refererande, t. ex. redogöra för att socialismens åskådning är den och den och den borgerliga åskådningen den och den. Och man skulle icke

Ang.
förhindrande
av viss ten-
dens i under-
visningen vid
statsunder-
stödda skolor.

(Forts.)

kunna vare sig i läroböcker eller i undervisningen göra gällande sin speciella åskådning och agitera för den ena uppfattningen mot den andra.

Jag menar alltså med det korta anförande, som jag här hållit att vad motionen syftar till har icke nåtts genom de åtgärder, som vidtagits.

Under sådana förhållanden, herr talman, har jag all anledning att yrka bifall i huvudsak till motionen, och jag skall alltså med hänvisning till detta yrka bifall till den reservation, som inom utskottet har avgivits av min partivän herr Berglund.

Herr Berggren: Herr talman! Motionären har själv medgivit att de anmärkningar, som enligt hans åsikt kunna riktas mot historieuundervisningen sådan den nu bedrives, blivit i fråga om folkskolan fullständigt undanröjda genom den nya normalplan, åtminstone i de två första av honom berörda punkterna. Han hade framhållit, att historieuundervisningen hittills gått i alltför mycket krigsförhålligande anda, att den var alltför mycket nationalistisk och att den varit partisk vid behandlingen av nutida samhällsspörsmål. I fråga om de två första punkterna har han själv medgivit, att den nya normalplanen har i det fallet intagit sådana bestämmelser, att därmed är från statsmyndigheternas sida gjort, vad som både kan och lämpligen bör göras i detta avseende. Däremot har han anmärkt, att den nya undervisningsplanen icke intagit några bestämmelser, som säga, att undervisningen skall vara objektiv och opartisk, även då det gäller de nutida samhällsspörsmålen. Det är visserligen sant, att den nya normalplanen icke upptagit några sådana bestämmelser. Men då den har framhållit i ett annat sammanhang, vad som ju är alldeles självfallet, att undervisningen skall, så långt möjligt är, vara sann, så ligger ju däri även det, att den skall behandla de nutida samhällsspörsmålen objektivt. Det kan dock icke vara möjligt, som motionären nu vill göra gällande, att man skulle kunna på den enskilde läraren lägga sådana band, att hans enskilda mening aldrig skulle kunna komma till synes. Om man utfärdade bestämmelser i sådan riktning, skulle ju de bestämmelserna aldrig kunna effektivt upprätthållas. De medel, som motionären har föreslagit för att råda bot på vad han anser vara ett missförhållande, nämligen skärpt inspektion, indragning av statsbidrag och granskningsnämnd av läroböcker o. s. v., skulle ju icke, åtminstone då det gäller den enskilde lärarens undervisning, kunna på något sätt bliva effektiva, ty så noga skulle han aldrig kunna övervakas. Men däremot skulle det kunna giva anledning till slitningar, partiförföljelser och svårigheter av varjehanda slag. Det skulle därför helt visst vara synnerligen olyckligt, om man försökte genom skärpt inspektion lägga alltför mycket band på den enskilde lärarens åtgöranden.

Vidare har han föreslagit, att man skulle kunna tillgripa indragning av statsbidrag i de fall, då undervisningen icke vore fullt opartisk. Men jag hemställer, huruvida han själv kan tänka sig någon grund.

efter vilken man skulle kunna gå vid tillämpningen av en sådan bestämmelse. Jag tror det måste falla på sin egen orimlighet.

Ang.
förhållandet
av viss ten-
dens i under-
visningen vid
slutsunder-
stödda skolor.
(Fort.)

Vidare har han föreslagit, att läroböckerna skulle granskas av en granskningsnämnd. Utskottet har ansett, att den bästa regulatorm i det fallet är den allmänna opinionen. Och jag vågar bestämt påstå, att den allmänna opinionen i dessa saker har icke minst genom de händelser som de senaste åren timat, undergått så avsevärd förändring, att man nog kan vara säker på, att vi här få en så stark regulator, att någon ytterligare icke behövs. Detta har också visat sig i fråga om de allra sist utkomna upplagorna av vissa läroböcker. Jag kan särskilt i det fallet peka på en upplaga berörande nutidens historia av Grimbergs mycket bemärkta lärobok för realskolorna. Den läroboken utkom nu under år 1919 och har berört så sena spörsmål som t. ex. arbetstidens begränsning genom lagen om normalarbetsdag o. s. v. Och jag tror, att även motionären, om han läser den nu senast utkomna upplagan, skall kunna finna, att den tillgodoser de allra längst gående krav i avseende å opartiskhet och objektivitet i framställningen.

På grund av dessa förhållanden har utskottet ansett, att man icke kunde tillmötesgå motionärens framställningar utan utskottet har funnit sig nödsakat att avstyrka bifall till densamma, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr H a g e: Den föregående talaren gjorde gällande, att i och med att det fanns en bestämmelse i undervisningsplanen om att undervisningen skall vara *sann*, skulle detta innebära ungefär detsamma, som att undervisningen skall vara *objektiv*. Det tycker jag är ett egendomligt sätt att tolka ordet sann. Sanning är ju ett subjektivt uttryck; vad den ena anser vara sanning, anser den andra vara fullständig osanning. Det är ju med avseende på detta, som det gamla spörsmålet: vad är sanning? har framkommit. Naturligtvis hade det varit bättre, om det stått, *att undervisningen skall vara objektiv*, ty detta innebär ju, att man vid undervisningen icke skall agitera varken för den ena åskådningen eller den andra.

Sedan vill jag säga, att jag tycker, att det är ganska egendomligt, att den siste talaren vill vara med om att förhindra en lärare att agitera till exempel för nationalismen och i *det* avseendet inskränka lärarens rätt, men däremot, när det blir fråga om samhällsspörsmål i allmänhet, till exempel nationalekonomiska spörsmål, som man kommer in på i samband med den nyare historien, då anser den föregående talaren, att man icke kan tvinga lärarens samvete. Jag för min del har den uppfattningen, att har man rätt att tvinga honom att låta bli att driva nationalistisk och krigsförhärjande agitation, så har man också rätt att påbjuda, att han icke får agitera till exempel för borgerlig åskådning mot socialdemokratisk åskådning på det nationalekonomiska området. Jag menar, att det finnes fullt ut lika stor rätt att hindra en person i det ena fallet som i det andra.

Jag kan från denna utgångspunkt fortfarande, herr talman, icke vara med om att förena mig med utskottet i dess uppfattning, utan jag skall fortfarande be att få yrka bifall till reservationen.

Ang. förhållande av viss tendingens i undersåtningen vid statsunderstödda skolor.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

(Forts.)

§ 6.

Ang. en statsbana från Svenstavik till Mattmar.

Härpå föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av herr Viklunds i Oviken motion, nr 90, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående byggande av en statsbana från Svenstavik till Mattmar eller annan punkt å den jämtländska tvärbanan; och yttrade därvid

Herr Viklund i Oviken: Herr talman, mina herrar! Som de av kammarens ledamöter, vilka närmare satt sig in i denna fråga, torde hava funnit, är det ingalunda någon ny järnvägsfråga, som jag här bragt på tal, utan det är tvärtom ett mycket gammalt projekt, detta om en järnväg väster om Storsjön i Jämtland. Redan för 15, 20 år sedan arbetade man där uppe mycket ivrigt på att försöka få en järnväg till stånd genom dessa trakter, men då var det icke fråga om en bibana, utan då gällde det att försöka få inlandsbanans huvudsträckning dragen väster om Storsjön. Det lyckades emellertid icke. År 1907 beslöt riksdagen, att inlandsbanan skulle dragas öster om Storsjön, och därmed var den västra linjen lämnad ur räkningen. Men ända sedan den tiden ha vi nu gått där uppe och hoppats på att vi åtminstone skulle få en bibana genom dessa trakter, och denna förhoppning ha vi huvudsakligen grundat på de uttalanden från järnvägsstyrelsen, som jag citerat i min motion. I en skrivelse till regeringen av år 1907 angav nämligen järnvägsstyrelsen den ifrågasattande bibanan som en av de linjer, som syntes styrelsen vara i första hand erforderliga för att på ett för den lokala fruktbarheten tillfredsställande sätt avhjälpa den brist på kommunikationer, som nu förefunnnes uti ifrågasattande trakter. Och styrelsen betonade uttryckligen, att fastän nu inlandsbanan droges öster om Storsjön, komme likafullt en bibana att bli av behovet påkallad väster om samma sjö, d. v. s. mellan Svenstavik och Mattmar. Efter dylika bestämda uttalanden och löften från järnvägsstyrelsens sida må man icke förundra sig, om vi nu börja bli litet otåliga där uppe och tycka, att det drager ut alldeles för långt på tiden med dessa löftens uppfyllande.

Som jag också i min motion påpekat, har denna trakt, som banan skulle komma att genomlöpa, synnerligen stora utvecklingsmöjligheter i all synnerhet på jordbrukets och boskapsskötselns område. Denna trakt väster om Storsjön hör ju till det för sin fruktbara jord kända s. k. jämtländska siluområdet, och där finnas väldiga vidder, som lämpa sig alldeles utomordentligt bra för nyodling. Även i industriellt avseende äro utvecklingsmöjligheterna i denna trakt synnerligen stora, men med nuvarande dåliga kommunikationer kan man med bästa vilja i världen icke utnyttja dessa utvecklingsmöjligheter. Utvecklingen har, vågar jag säga, under det sista årtiondet så gott som full-

ständigt avstannat och kommer nog icke att taga vidare fart igen, förr än den så länge väntade järnvägen blir verklighet.

Nu mena måhända kammarens ledamöter, att det här åter är fråga om en sådan järnväg, som aldrig kommer att bära sig utan liksom så många andra av de norrländska järnvägarna kommer att för varje år gå med avsevärd förlust för staten. Det är emellertid ett misstag; tvärtom förhåller det sig så, att den ifrågavarande banan måste sägas hava synnerligen goda trafikutsikter och det redan från allra första början. Först och främst är ju den trakt, som banan skulle gå igenom, mycket tätt befolkad åtminstone efter norrländska förhållanden. Vi hava i denna trakt väster om Storsjön en befolkning på över 10,000 personer, d. v. s., för att anställa en liten jämförelsee, det finns lika mycket folk i denna trakt som i hela landskapet Härjedalen. Vidare stå åkerbruket och boskapsskötseln mycket högt i dessa trakter, så att jordbruks- och ladugårdsprodukter skulle komma att i stor utsträckning forslas efter banan. Härtill komma också produkterna från de väldiga skogar, som finnas där uppe. Redan nu finnas i dessa trakter, som banan skulle komma att genomlöpa, en hel del lokala sågverk, och det är givet, att dessa skulle komma att högst avsevärt utveckla sin verksamhet, om banan komme till stånd. Nya sågverk och därtill också en del trämassfabriker skulle helt säkert även komma att anläggas vid ett eventuellt banbygge. Jag tror således, att man kan säga, att denna bana skulle hava synnerligen goda trafikutsikter, och detta intygas för övrigt också av doktor Key-Åberg, som verkställt ekonomiska undersökningar i dessa trakter. Han säger nämligen, att den utredning, som han verkställt där uppe, visar, att de nejder av ifrågavarande landskap, som utbreda sig väster om Storsjön, med hänsyn till befolkningens antal och odlingens omfattning nått en sådan utveckling, att en järnväg därstädes synes omedelbart hava jämförelsevis goda trafikutsikter.

Jag förstår mycket väl, att den kanske allra tyngst vägande invändningen emot min motion är, att den statsfinansiella ställningen för närvarande är så bekymmersam och ter sig så mörk för den närmaste framtiden, att man måste vara mycket försiktig med att engagera staten i nya järnvägsbyggnader. Detta så mycket mera som det fattats beslut om byggande av en hel del banor, vilka kosta staten stora summor varje år. Detta är naturligtvis saker, som man icke kan bestrida. Men jag undrar ändå, om icke man kan säga, att statsmakterna i allmänhet ha varit alldeles för försiktiga och alldeles för sparsamma, just när det gällt järnvägsbyggnadsfrågor. Åtminstone har man varit det under de sista åren, det är min bestämda uppfattning. Under dessa år har man ju beviljat en hel del anslag till andra ändamål utan alltför stor försiktighet ibland, tycker jag, men så fort det gällt anslag till redan beslutade eller nya järnvägar, har alltid den yttersta försiktighet och sparsamhet iakttagits. Jag vågar säga, att utgifterna till nya järnvägsbyggnader icke alls ökats i samma proportion som övriga statsutgifter. Medan t. ex. riksstaten i sin helhet från år 1914 till innevarande år ökats med över 100 procent, hava utgifterna för nya järnvägsbyggnader under samma tid ökats blott

Ang. en statsbana från Svanstavik till Mattmar.

(Forts.)

Ang. en stats-
bana från
Svenstavik till
Mattmar.
(Forts.)

med cirka 10 procent eller från 11 $\frac{1}{2}$ till 12 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och då man också besinnar, att byggnadskostnaderna för närvarande äro tre gånger så stora som förut, följer därav, att man har inskränkt järnvägsbyggandet under dessa år till mindre än hälften av vad man byggde år 1914. Om man nu skulle bygga i samma utsträckning som då, skulle det behövas ett anslag på cirka 30 miljoner kronor; men det begäres, som jag nyss nämnde, endast 12 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Man brukar ju säga, att sparsamhet är en dygd, men det kan också gå alldeles för långt med sparsamheten. Jag undrar om icke det varit förhållandet just i detta avseende, ty man måste väl ändå säga, att ingenting i så hög grad befördrar vårt lands utveckling som tillkomsten av nya järnvägar. Därför borde man enligt min mening göra mycket större uppförfingar, än hittills skett, för att få sådana till stånd.

Nu har utskottet, som vi här se, avstyrkt min motion, och det är naturligtvis med djupt beklagande, som jag konstaterar detta. Men fastän utskottet avstyrkt motionen, känner jag mig dock manad att uttala min tacksamhet till utskottet för den välvilliga motivering som föregår avstyrkandet. Jag vill särskilt taga fasta på utskottets uttalande här att »enligt utskottets uppfattning lärer intet tvivel kunna råda därom, att med avseende å uti ifrågakvarande trakter såväl redan förefintlig grad av odling som föreliggande utvecklingsmöjligheter behovet av förbättrade järnvägsförbindelser må kunna för samma tracters vidkommande anses konstaterat». Utskottet vitsordar sålunda där behovet av denna bana, och det är alltså att hoppas, att det icke måtte dröja alltför länge, innan riksdagen också ser sig i stånd att bevilja medel för banans byggande.

Då således utskottets motivering är synnerligen välvillig och då jag till fullo inser, att min motion, sådana förhållandena nu äro på det ekonomiska området, icke har någon utsikt att vinna kammarens bifall, så avstår jag från att göra något särskilt yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 76, angående Kungl. Maj:ts framställning om avsättning av medel för bestridande av dyrtidskostnader vid armén;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av en fastighet för generalkonsulatet i Hamburg samt iordningställande av densamma; och

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående inköp av fastighet för beredande av kansli lokaler vid beskickningen i Paris samt beviljande av medel för nödiga reparationer av nuvarande beskickningshuset.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 44, angående vissa pensioner och understöd.

Punkterna 1--13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14, angående pension åt schaktmästaren J. G. Strandberg. *Ang. pension åt schaktmästaren J. G. Strandberg.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 46, hade herr Wikström hemställt, att riksdagen måtte åt schaktmästaren Jöns Gustaf Strandberg, Skellefteå, för hans återstående livstid bevilja en årlig pension av 300 kronor, att från och med år 1921 utgå av allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Wikström: Herr talman, mina herrar! Det torde väl förvåna herrarna, att jag tager upp denna fråga till diskussion, när här föreligger ett enhälligt utskottsutlåtande. Jag ber emellertid att få upplysa om att det är icke riktigt så, som det ser ut.

När det inom utskottet röstades om motionen, var det åtskilliga ledamöter som jämte mig röstade för bifall utan att dock vid justeringen anmäla reservation. Själv anmälde jag reservation då beslutet fattades, men ej, då utlåtandet justerades. Detta föranledde, enligt sekreterarens upplysning, att min reservation avglömdes, när utlåtandet gick till trycket. Nu ämnar jag emellertid försöka förmå andra kammaren att i alla fall bifalla motionen, och jag anhåller därför att i största korthet få redogöra för hur ärendet ligger.

I fjol förelåg samma motion, och hade då bifogats en del intyg om vederbörandes tjänstgöring såsom schaktmästare vid en del statsunderstödda väganläggningar, och detta föranledde statskontoret att förklara, att sådana aldrig beviljats pension och att man icke ville slå in på denna nya väg. Nu är det emellertid så, att det är icke alls med hänsyn till hans efter år 1910 inträffade tjänstgöring som schaktmästare vid dessa väganläggningar, som pension begäres, utan det är helt enkelt på grund av sin tjänstgöring som järnvägsarbetare, som mannen ifråga skulle kunna få pension.

Ifrågavarande Strandberg, som år 1877 började som soldat i Vendes artilleriregemente och kvarstod där i fem år, arbetade redan 1881 och 1882 vid järnvägarna med undantag för sex veckor vardera året, då han var inne i militär tjänstgöring. Sedan dess har han fortsatt vid statens järnvägar fram till 1910, således i 30 år. Räknar man därtill de år som han förut tjänstgjort som soldat, har han varit i statstjänst i oavbruten följd under 33 års tid. Han har

Ang. pension
åt schaktmä-
staren J. G.
Strandberg.
(Forts.)

emellertid icke haft någon tanke på att få pension under den gångna tiden, och när han äntligen fick upplysning om att det fanns en kungl. förordning, enligt vilken han skulle ha utsikt att få pension, då saknade han arbetsbetyg för en del av dessa år. Han försökte då att komma i förbindelse med sina gamla förmän från sin järnvägsmanntid, men lyckades endast få intyg för de senaste 10 å 12 åren. Bland annat är här ett intyg från baningenjör Werner, som skriver:

»Sedan schaktmästare J. G. Strandberg meddelat mig att han efter 30-årigt arbete vid statens järnvägar har för avsikt att hos statsmakterna söka erhålla pension, vill jag härmed på det allra varmaste tillstyrka hans ansökan.

Under den tid jag var baningenjör vid statens järnvägar i Sollefteå arbetade Strandberg under mitt befäl i en lång följd av år. Han visade sig plikttrogen, pålitlig och allvarlig i sitt arbete, stod städse på statens bästa och utförde arbetena som en god statens man. Därför anser jag honom i hög grad värd statspension. Stockholm den 25 november 1919. Oscar Werner, förste baningenjör vid statens järnvägar.»

Han har vidare intyg från en banmästare, under vilken han arbetat en tid förut. Men för längre tid tillbaka har det icke funnits möjlighet trots två års ansträngningar att träffa på någon arbetsledare, under vilken han arbetat, och om någon händelsevis skulle leva kvar nu, så är det föga sannolikt, att han skulle kunna draga sig till minnes en järnvägsman som arbetade under hans befäl för en 30—40 år sedan. Sälunda har han ingenting att officiellt visa upp beträffande denna tjänstgöring annat än dessa gamla gulnade prästbevis med därå av befälet gjorda anteckningar om datum för början och avslutning av arbetet vid vissa järnvägsbyggnader. Detta har sekreteraren inom utskottet räknat tillsammans och fått det att bli sammanlagt 16 år. Nu är emellertid händelsen att för en del år finnas inga prästbevis, och i alla händelser visa ju dessa icke hela den verkliga tjänstgöringen. Dessutom föreligger som bekant det förhållandet vid järnvägsbyggnaderna, att mot slutet av året tar oftast anslaget slut, och då få arbetarna permissions-till på nyåret, då arbetet åter sättes igång. Sådan permissions-tid brukar emellertid icke tagas i betraktande, när det gäller beviljande av pensioner. Det är i alla fall ett faktum, därom råder intet tvivel, att mannen har arbetat i statens tjänst under denna långa följd av år och skulle vara berättigad till pension enligt gällande förordning, om han kunde visa officiella handlingar på det. Dessa äro nu emellertid ofullständiga, och på grund därav har bankoutskottet avstyrkt motionen.

Jag har icke ansett mig kunna och böra med någon särskild energi driva motionen inom utskottet. Jag anser själv, att utskottet icke gärna kannat annat än rätta sig efter de officiellt föreliggande handlingarna. Men å andra sidan vet jag, att andra kammaren har större frihet att se bort från det formella och se till det reella, samt även brukar korrigera utskottets beslut, när så anses skäligt. Om

andra kammaren här bifaller denna motion, så är det icke mer än enkel rättvisa, som sker. Det må så vara, att handlingarna äro ofullständiga, men jag tycker, att det är ett hårt straff för en person, som skött sig utmärkt och är en förträfflig människa, att han skall gå förlustig pension, därför att han icke varit förtänksam nog att förse sig med intyg under den tid han arbetat.

Min motion går ut på att han skall få en årlig pension av 300 kronor att utgå av allmänna indragningsstaten, och jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till motionen.

Herr Lindvall: Herr talman, mina herrar! Utskottet har, som kammaren finner, även i år avstyrkt den föreliggande motionen. Samma motionär väckte denna motion även förlidet år, och även då blev den avstyrkt av utskottet och avslagen av riksdagen, huvudsakligen på den grund att icke några handlingar kunde företes, som visade, att Strandberg var berättigad till statspension. Visserligen visa handlingarna, att han under fem års tid varit anställd vid Vendes artilleriregemente och att han därefter med vissa mellanrum arbetat hos enskilda personer, vissa entreprenörer vid statens järnvägsbyggnader. Utskottet ansåg förlidet år, att det skulle medföra mycket farliga konsekvenser att bifalla denna motion. Utskottet har även i år funnit det samma och säger vidare:

„Då några nya omständigheter icke blivit anförda, vilka synas böra föranleda ett frångående av den ståndpunkt, utskottet förlidet år intog i frågan, har utskottet ansett sig böra avstyrka bifall till motionen.»

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till bankoutskottets hemställan, så mycket mer som herrarna torde finna, att utskottet varit enhälligt i sitt förslag.

Herr Wikström: Herr talman! Jag ber att få upprepa vad jag nyss yttrade, att det inom utskottet fanns några, jag vet icke hur många, som i varje fall röstade för bifall till motionen, ehuru det icke gick till votering. Jag tror också, att åtminstone de flesta av utskottets ledamöter skulle taga det med jämnmood, om kammaren bifölle motionen. Titeln schaktmästare har föranlett en del villervalla vid behandlingen av detta ärende. Man har stött sig på att man icke vetat, om han arbetat direkt under staten. Han har emellertid egentligen varit schaktmästare, först sedan han lämnat järnvägens tjänst. Under sin tjänst vid järnvägen före 1910 tjänstgjorde han som förman vid olika reparations- och stenarbeten och hade då titeln förman. Han har emellertid arbetat direkt i statens tjänst dessa år lika väl som vilken järnvägsarbetare som helst. Följaktligen är han även lika berättigad till pension.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindvall: Herr talman! Den föregående ärade talaren sade, att utskottets medlemmar gärna skulle unna ifrågasvarande per-

Ang. pension
åt schaktmä-
staren J. G.
Strandberg.
(Forts.)

son att erhålla detta lilla belopp på 300 kronor. Utskottets ledamöter vänta emellertid, att kammaren både vill och med rätta fordrar, att utskottets ledamöter vid behandlingen av till utskottet inkomna ärenden föfara lagenligt, och utskottet väntar därför, att kammaren vill beakta detta.

Med hänsyn härtill yrkar jag avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan. dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 14) av utskottets förevarande utlåtande nr 44, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 72 ja mot 49 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 15 och 16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Vid nu skedd föredragning av bankoutskottets memorial, nr 45. i anledning av kamrarnas återremiss av bankoutskottets utlåtande nr 26 punkt 6:o) angående pension åt f. faktoriarbetaren A. Hellgren blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Härefter föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statens medverkan till meddelande i större omfattning än nu sker av insikter i ekonomiska och näringsorganisatoriska ämnen.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 11.

Föredrogs i ett sammanhang dels andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 18, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om en enhetlig organisation av den svenska socialförsäkringens olika grenar, dels ock första kammarens protokollsutdrag, nr 609, innefattande delgivning av sistnämnda kammarens beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 29, i anledning av en inom första kammaren avgiven motion i samma ämne.

Ang. en enhetlig organisation av socialförsäkringen.

Därvid yttrade

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Mot det slut, vartill utskottet kommit i föreliggande utlåtande, har jag givetvis intet att invända, då det i allo har tillmötesgått oss motionärer. Det är blott mot en liten del av motiveringen, som jag vill tillåta mig att göra en del erinringar.

Det förhåller sig så, att vi motionärer i långliga tider funnit, att de olika statsorganisationer, som krävdes för varje gren av socialförsäkringen, otvivelaktigt skulle föranleda dels ojämnhet och dels onödiga kostnader. Ju flera grenar man inlät sig på, desto mera parallellarbete kom att äga rum, så att det rent av i en framtid kunde hota med att skarorna av direkta och indirekta tjänstemän blevo alltför stora, och att administrationskostnaderna för dessa organisationer toge bort alltför mycket av det, som rätteligen borde gå direkt till social hjälp.

Vi hade också ytterligare en tanke, nämligen att vi här i riksdagen vid varje tillfälle skulle kunna erhålla en bättre överblick över hur mycket staten i en viss given tidpunkt offrat i och för socialförsäkring, så att vi kunde bedöma, hur det ekonomiskt sett gått framåt. Socialförsäkringen kräver ändå avsevärda kostnader, och det gäller att då lägga statens bidrag på den punkt, där det bäst behövs, och där det gör det mesta gagnet.

Just detta kunde man aldrig få klart för sig, då förslag om en ny gren av socialförsäkringen kom fram utan något vidare samband med de övriga, och då det borde ha gällt att ställa förslaget i jämförelse med de övriga grenarna. Ja, det kanske man kunde finna, om man såg efter i papperen, sedan beslutet fattats. Följden har emellertid nu blivit, att det skär sig på åtskilliga ställen mellan socialförsäkringens hjälp vid olycksfall å ena sidan och invaliditetshjälpen å den andra. Detta måste arbetas ihop. Framför allt fordras på detta område, att vi ha en fast och stadig överblick över hur mycket staten offrar för det gemensamma målet, ty det är blott olika uttryck för samma sak, och det är i grund och botten detsamma, det gäller. Det är detta, som vi icke haft förut, och jag trodde, att detta nära nog skulle följa av sig själv genom ett bifall till centralisation av organisationen för dessa försäkringsgrenar.

Nu har emellertid utskottet, då det gäller den obligatoriska sjuk-

Ang. en enhetlig organisation av socialförsäkringen.

(Forts.)

försäkringen, som ju redan är utarbetad i förslag, — det var naturligtvis den och dess organisation, som var den närmaste anledningen till att vår motion framlades — visserligen varit på det klara med att den icke borde genomföras, åtminstone icke i sin helhet, förrän man hade ett tillräckligt grepp på organisationen och centralisationen av hela socialförsäkringen, men utskottet har också varit inne på tanken att man skulle gå fram på denna väg med ett provisorium. Jag tror dock, att, om man på allvar tar upp frågan om denna centralisation, som är det sammanhållande greppet på statsmakternas verksamhet, tvingar det sig nog fram, att man icke lämpligen nu kan göra en så stor organisation, som även ett provisoriskt antagande av en obligatorisk sjukförsäkring medför. Åtminstone tycks det mig, som om ett sådant arrangemang direkt skulle bryta mot vad utskottet för övrigt har sagt sig så varmt omfatta. Det är ju ändå icke så, att det råder några förtvivlade förhållanden på detta område, utan vi ha ju den frivilliga sjukförsäkringen, som erhåller ett högst betydande statsanslag. Jag tycker, att man kunde vänta ett ögonblick med att organisera den obligatoriska sjukförsäkringen, till dess att man hade det fasta greppet på socialförsäkringens alla grenar.

Det är detta uttalande, som jag har velat göra till protokollet för att de, som få hand om en utredning, skola förstå, att motionärerna — åtminstone på vad mig ankommer — icke i denna del av utskottets motivering alldeles bestämt ställt sig för vad utskottet har uttalat. utan tvärtom anse, att det bör mycket noga prövas, innan man går fram med ett provisoriskt ordnande av den obligatoriska sjukförsäkringen.

Det är, herr talman, endast ett uttalande härom, jag velat göra, och jag ber att för övrigt få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll vad dess andra tillfälliga utskott hemställt; och enär kammaren härigenom fattat enahanda beslut som det vilket blivit kammaren genom nyssnämnda protokollsutdrag delgivet, beslöt kammaren, att den skedda delgivningen ej skulle föranleda någon kammarens åtgärd.

§ 12.

Härpå föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av herr Petterssons i Södertälje motion nr 206 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående återställande av den i lönehänsende förut gällande relationen mellan manliga och kvinnliga bokhållarebefattningar vid statens järnvägar m. m.; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 13.

Slutligen upptogs till behandling andra kammarens femte tillfälliga utskotts, utlåtande, nr 11, i anledning av herrar Hages och Vennerströms motion, nr 296, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga

Ang. kommuners och landstings ekonomiska verksamhet.

om åstadkommande av möjlighet för kommuner och landsting att utöva ekonomisk verksamhet av olika slag.

Uti en inom andra kammaren avgiven, till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 296, hade herrar *Hage* och *Vennerström* yrkat, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en utredning, på vilket sätt ändringar kunde och borde ske i gällande kommunallagar, inklusive landstingsförordningen — och eventuellt även i andra författningar — för att åstadkomma möjlighet för kommuner och landsting att under alla förhållanden helt och hållet eller som delägare grunda och driva ekonomisk verksamhet av olika slag.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Utskottets hemställan upplästes. Därvid yttrade:

Herr *Hage*: Herr talman! Jag vill bara passa på att peka på det förhållandet, att utskottet delvis givit motionärerna rätt däri genom att utskottet säger på sidan 3 i utlåtandet, att utskottet anser den formulering, som finns med avseende å rätt att handlägga vissa ärenden i Sockholms stad, vara fördelaktigare och lämpligare än den trängre ordalydelse, som gäller för lands- och statskommuner i allmänhet. Detta är ju ett ganska märkligt uttalande, ty det måste väl innebära, att utskottet faktiskt anser den formulering, som finnes med avseende å lands- och stadskommuners rätt att driva ekonomisk rörelse, icke tillfredsställande utan att samma formulering borde omändras och utvidgas. Detta göra ju också motionärerna gällande, och det är därför, som det är förvånansvärt att finna, att motionen trots detta är avstyrkt.

Nu säger utskottet visserligen, att denna sak väl kommer att tagas under omprövning vid den allmänna revisionen av kommunalförfattningarna. För min del tror jag dock, att denna allmänna revision av kommunalförfattningarna nog är mera avsedd att beröra andra frågor och en del formella saker än just det särskilda område, som vi ha berört i vår motion. Vår motion avsåg ju att söka utvidga befogenheten för kommun och för landsting att driva ekonomisk rörelse. Och det är givet, att den som har en sådan åskådning som motionärerna — och likaledes den, som har den allmänna socialdemokratiska åskådningen — har den uppfattningen, att det allmänna bör driva så mycket som möjligt av sådan privat rörelse, som nu drives av den privata företagareverksamheten. När det kan påvisas, att nu gällande bestämmelser lägga hinder i vägen för detta, borde man väl tycka, att alla, som ha den åskådning jag nu talat om, skulle försöka att få till stånd en skrivelse i denna fråga för att få bort detta, som förhindrar kommun från att driva sådan rörelse, som jag här nämnt om.

Det finns ju även dessa bestämmelser, som vi behandlade för någon tid sedan här i kammaren — nämligen om två tredjedels ma-

Ang. kommuners och landstings ekonomiska verksamhet.

(Forts.)

Ang. kom-
muners och
landstings
ekonomiska
verksamhet.
(Forts.)

majoritet vid beslut angående inköp av viss egendom m. m. — som också lägga hinder i vägen för utvecklingen av kommunal affärsverksamhet. Här kan i en kommun sitta en socialdemokratisk majoritet, som gärna skulle vilja genomdriva, att kommunen skulle driva verksamhet på vissa områden, men tack vare att de borgerliga partierna tillsammans sitta med en röstestyrka, som är något över en tredjedel, kan denna minoritet mot majoritetens vilja förhindra drivandet av en sådan rörelse, som här är fråga om. Jag tycker, att detta fullständigt står i motsats mot all slags demokratisk åskådning, och bara på grund därav borde alltså bestämmelserna komma bort.

Jag är icke övertygad, herr talman, av de skäl, som av utskottet anförts för ett avslag på min motion, utan tillåter mig, trots jag anser det vara hopplöst, att yrka bifall till min motion.

Herr Swartling: I den motion, som här föreligger till kammarens behandling, ha motionärerna hemställt om åtgärder för att skapa rätt för våra kommuner att, såsom de själva säga, »under alla förhållanden helt och hållet eller som delägare grunda och driva ekonomisk verksamhet av olika slag». Det är givet, att utskottet icke kan gå med på en sådan utsträckning av kommunens nuvarande kompetensområde i fråga om ekonomisk verksamhet. Det skulle ju lätt kunna leda därhän — jag vill icke säga, att sannolikheten talar för det, men möjligheten finns alltid — att denna ekonomiska verksamhet, utan alla band och, såsom det heter, under alla förhållanden driven, skulle kunna urarta och ges en mycket godtycklig utsträckning. Den skulle kunna komma att drivas, såsom stadsförbundet i sitt utlåtande säger, »enbart i förvärvssyfte eller för andra, kommunen främmande ändamål». Det skulle kunna bli rent av i spekulationssyfte. Något sådant förmodar jag, att ingen avsett, icke ens motionärerna, men en utveckling i den utsträckning, motionärerna önska, skulle kunna föra därhän.

För utskottet har det stått klart, att för att en kommun skall vara berättigad att driva ekonomisk verksamhet, bör naturligtvis denna verksamhet tillgodose ett gemensamt behov och vara av omedelbar vikt och betydelse för kommunen, då den i annat fall icke bör komma till stånd. Nu har man också resonerat såsom så, att den förordning, som nu finnes, med den tillämpning, som i praxis givits den, har icke, såvitt utskottet har sig bekant, på något sätt lagt hinder i vägen för kommunernas ekonomiska verksamhet, driven i den begränsning och det syfte, som nyss antydde. Under sådana förhållanden och då alltså de nuvarande förordningarna synas vara fullt tillräckliga, är det givet, att utskottet kommit till det resultatet, att det måste avstyrka bifall till motionen.

Emellertid fäste sig den föregående ärade talaren vid ett uttalande, som är gjort i utskottets ulåtande, i vilket utskottet säger, att utskottet vill »förorda en formell omredigering av samma bestämmelser». Jag vill säga, att detta uttalande ligger något vid sidan av saken och har kanske egentligen kommit med, därför att

den saken beröres även i stadsförbundets utlåtande. Det är ju så, att enligt nu gällande författning har den vanliga kommunen — lands- och stadskommunen — sitt kompetensområde begränsat på sådant sätt, att kommunen äger, som det heter, »vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter». I detta »hushållningsangelägenheter» ligger givetvis allt som rör ekonomien. Därav följer, att så snart det är fråga om ekonomien har kommunen rättighet att förfara på sätt den finner lämpligt, förutsatt att den därvidlag tar hänsyn till de principer, som uttalats rörande gränserna för den ekonomiska verksamheten, d. v. s. att det skall vara en gemensam hushållningsangelägenhet. I fråga om Stockholm är den författningsbestämmelsen som bekant något vidare, i det att den omfattar »att vårda gemensamma angelägenheter». Nu har utskottet i detta sammanhang tillåtit sig beröra den frågan och har ur andra synpunkter — icke ekonomiska — förordat en omredigering av dessa bestämmelser vid det tillfälle, då en allmän revision av kommunalförfattningarna kommer till stånd. Man får alltså icke tillmäta detta uttalande den betydelse, som den förste ärade talaren gjort.

Med anledning av vad jag sålunda anført ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av punkt 6 i övergångsbestämmelserna i gällande avlösningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ny överläkarbostad vid Göteborgs hospital;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande av vissa byggnader vid kustsanatoriet Apelviken;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående restitution av erlagd tullavgift för vissa av Solna livsmedelsnämnd från Danmark införda konservpartier; och

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa bestämmelser angående ålderstillägg för civila befattningshavare i statens tjänst;

från första lagutskottet:

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län; och

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910;

från riksdagens kansli:

nr 161, angående åtgärder för åstadkommande av ett verksamt utrotningskrig mot bostadsohyra;

nr 162, angående vidtagande av åtgärder för beredande av bättre bostäder åt befolkningen i övre Norrland; och

nr 163, angående statens medverkan för åstadkommande av samlingslokaler, avsedda att gagna folkets samhällliga behov och kulturella strävanden;

från konstitutionsutskottet:

nr 190, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av §§ 72 och 75 riksdagsordningen;

nr 191, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i gällande bestämmelser angående val av lekmannaombud vid kyrkomöte; och

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen jämte två inom riksdagen väckta motioner;

från statsutskottet:

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

från bankoutskottet:

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873; samt

från riksdagens kansli:

nr 176, angående beredande av möjlighet för folkskollärare att genom självstudier förvärva kompetens för viss undervisning i fortsättningskolor;

nr 178, angående lapplagstiftningskommitténs förstärkande med en effektiv representation av lappar; och

nr 179, angående utredning och förslag i fråga om ecklesiastik jords styckning och upplåtande för nybildning av mindre jordbruk.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av väckta motioner

om löneförbättring för vaktmästarna i riksbanken och riksgäldskontoret samt tjänsteinnehavarna vid riksdagens hus;

första lagutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen angående tillsättning av prästerliga tjänster den 9 december 1910 ävensom i ämnet väckt motion;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 19, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om förslag till ordnande av bostadsfrågan för provinsialläkare å landsbygden; och

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av herr Sommelius' motion, nr 4, om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående insättande av en svensk ångfärja i trafik mellan Helsingborg och Helsingör.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>O. Nilsson</i> i Örebro	under 4 dagar fr. o. m. den 5 maj;
» <i>Bergström</i> i Bäckland	» 6 » » » 5 »
» <i>Jonsson</i> i Gumboda	» 6 » » » 8 »
» <i>Persson</i> i Tofta	» 10 » » » 6 »
» <i>Eliasson</i>	» 8 » » » 5 » och
» <i>Janson</i> i Kungsör	» 3 » » » 5 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,8 e. m.

In fidem
Per Cronvall.